

Nieuwsbrief
Vrienden van de Antwerpse Madonna's
Afgiftekantoor Antwerpen
Halfjaarlijks tijdschrift, nr. 10 [6de jaarg. (2007), nr. 1]
vu: R. Vanoystaeyen,
Vremdesesteenweg 92, 2530 Boechout

Nieuwsbrief Vrienden van de Antwerpse Madonna's

Erfgoeddag 'Niet te schatten'

Voor Kruis en Beeld vzw verwacht u op 22 april 2007 tussen 10 en 18 uur in de Academie voor Schone Kunsten, Blindestraat 9, Antwerpen. Studio Steen-Restauratie/Conservatie, docente Carolien van der Star. Bereikbaar met tram 4 en 7 (halte Minderbroedersrui). Doorheen studie én restauratie ontmoet u er de Antwerpse Madon-

na's gegroeid uit volkse emotie en devotie, en sedert historische tijden geïntegreerd in het straatbeeld van Antwerpen.

Op dinsdag 17 april, om 20 uur in de Boerentoren, zal vooraf een voordracht gehouden worden door Hans Geybels met als onderwerp 'Antwerpse Volksdevotie'.

De beelden van "A"

Op zaterdag 23 september 2006 om 13 uur werden wij in het Antwerpse stadhuis ontvangen door Philip Heylen, schepen voor cultuur en toerisme en Johan Veeckman, consultant monumentenzorg. In zijn toespraak dankte de schepen de inzet van Voor Kruis en Beeld, temeer daar ons werk zijn bevoegdheden eigenlijk overschreed.

Philip Heylen belichtte de problemen in verband met 'beschermen', of moeilijkheden bij bescherming van beelden wegens het ontbreken van een juridisch kader.

Om de restauratie-samenwerking met de Academie voor Schone Kunsten in de aandacht te plaatsen werd een deel van een beeldengroep, vroeger geplaatst in de Keistraat, hier tentoongesteld. Centraal op de

tafel prijkte een terracotta Christuskind, ontdaan van Moeder en van verflagen. Zo mooi proper en op ooghoogte laat dit achttiende-eeuwse beeld zich nooit meer zien. Ook de studenten zelf waren aanwezig en konden uitleg geven omtrent hun werk.

De beelden, in 2006 gerestaureerd en herplaatst of nog te plaatsen, werden in een fototentoonstelling getoond.

In de feestelijke Leyszaal van het Stadhuis, waar doorheen de geopende ramen en balkondeuren een gezellige zomerse sfeer binnentrad, verliepen de contacten tussen onze leden, de vrienden van de Antwerpse Madonna's en de eigenaars van de panden waarop een Madonna of ander heiligenbeeld staat constructief. (Foto's, p. 16)

Veel volk rond 'Onze-Lieve-Vrouw van de eenzaamheid' op 1 oktober 2006

Op de eerste dag van de voorbije oktobermaand, vanouds nog steeds een Maria-maand, werd weer een Antwerps Onze-Lieve-Vrouwebeeld ingezegend na een geslaagde restauratie. Deze restauratie werd financieel mogelijk gemaakt door het echtpaar Derks naar aanleiding van hun huwelijksjubileum, en de leden van de 'Spaanse Club' die ook hun steentje bijdroegen.

Na de processie van Sint-Paulusparochie kwam een grote groep belangstellenden afgezakt naar de Pieter van Hobokenstraat. Onze-Lieve-Vrouw van de Eenzaamheid was die dag zeker niet eenzaam!

Een gedachtenismoment bij de inzegening door E.H. Mannaerts versterkte de binding tussen verleden en heden.

Dank zij het goede weer, de sympathieke medewerking van de directie van het Instituut die de ruimte beschikbaar stelde en een paar extra vrijwillige handen tijdens de ontvangst, konden de genodigden naast een hapje ook van lekkere Spaanse wijn genieten, ons geschonken door Mevrouw Carmen.

De attente aanwezigte of toevallige voor-

bijganger zal ook merken dat de trouwe overbuur van Onze-Lieve-Vrouw van de Eenzaamheid (hoek Paradijsstraat en Pieter van Hobokenstraat) momenteel in herstelverlof is. We verwachten haar terug in 2007.

Dagen zoals deze 1 oktober zijn voor de vereniging én de vriendenkring een stimulans om zich verder voor de Antwerpse Madonna's in te zetten.

Jos Dobbeleers

Verlies en winst - Oud en nieuw bij de Minderbroeders

Binnenkort wordt het Antwerpse beeldenpatrimonium één stuk rijker, maar recent verdween ook een bijzondere Antwerpse sculptuur. Enerzijds vordert de afwerking van het gevelbeeld bestemd voor de hoek Minderbroedersstraat en Minderbroedersruï, een *voorstelling van 'Maria Onbevlekt Ontvangen'* (1), anderzijds verhuisde een oud devotiebeeld uit de vroegere minderbroederskerk in het voorjaar van 2007 naar het *Museum Vlaamse Minderbroeders* in Sint-Truiden, waar het nu in permanente opstelling te bezichtigen is.

Bovenstaande straatnamen herinneren ons aan het eeuwenlange verblijf van deze paters franciscanen in Antwerpen. Immers vanaf 1446 tot 1797 en opnieuw vanaf 1855 tot vandaag zullen minderbroeders hier gevestigd zijn.

Na een driejarig ongunstig verblijf aan de Kauwenberg, gaan ze vanaf 1450 hun klooster uitbouwen op een hun geschonken raamveld en andere gronden, beschreven binnen wat vandaag het bouwblok Mutsaardstraat, Raapstraat, Stadswaag, Lange Brilstraat, Venusstraat en Blindestraat vormt. Het complex zal een kerk, kloostergebouwen, een boomgaard, tuin en kerkhof omvatten. Bij het klooster hoort ook een studiehuis waar wijsbegeerte en godgeleerdheid werden onderwezen.

Net als alle andere religieuze stichtingen in de Lage Landen kenden ze fortuinlijke en minder gunstige perioden. Zo maakten de paters beroerde dagen door in de tijd van de 16de-eeuwse godsdiensttroebelen. Onder het hervormingsgezinde bewind werden ze in 1578 uit hun klooster gezet. Kort erop werden twee straten door hun erf getrokken, de gronden verkaveld en be-

Het Minderbroedersklooster op de plattegrond van Vergilius Bononiensis (ca. 1565).

bouwd. Bij de Reconciliatie in 1585 kregen de paters hun voormalig eigendom terug, en in 1586 werden de beide nieuwe straten, als zijnde een geuzenwerk, weer 'gestopt'. Er volgt dan wel een periode van voorspoed. Volgens de getuigenis van Sanderus (1586-1644) zouden er in zijn tijd ongeveer een hondertal kloosterlingen verbleven hebben.

Bij de inlijving van de Zuidelijke Nederlanden door de Fransen werd het klooster door de republikeinen afgeschaft in 1797. De gebouwen aan de Mutsaardstraat zullen kort erop in gebruik worden genomen als kunstacademie en ook een museum herbergen (de voorloper van het huidige Koninklijk Museum voor Schone Kunsten - KMSKA).

Werken met een kapitale naam uit de inboedel van het afgeschafte klooster werden aangeslagen door de Fransen. Zo verbleef het altaarstuk van P.P. Rubens '*De laatste communie van Franciscus van Assisi*', nu bewaard in het KMSKA, van

1794 tot 1815 in Parijs. Maar een 'miraculeus' madonnabeeld uit de kloosterkerk – wiens devotie-beoefening gedurende eeuwen soelaas had gebracht bij de plaatselijke bevolking – kon op geen Franse belangstelling rekenen. Vandaar dat de paters deze zgn. 'Onze-Lieve-Vrouw ter Minderbroeders' bij vrome mensen in de buurt wisten onder te brengen. Het beeld bleef meer dan een eeuw in privébezit bij dezelfde familie bewaard, maar was aan de buitenwereld onbekend. Als op 15 oktober 1855 zich opnieuw paters minderbroeders in onze stad vestigen, ditmaal in een nieuw klooster gelegen aan de Oever, is hen het lotgeval van het madonnabeeld onbekend.

Onze-Lieve-Vrouw ter Minderbroeders, Antwerpen(?), eerste helft 16de-eeuw(?), eikenhout, polychromie verdwenen, 77 × 28 cm (hb).

van weleer terug te vinden. Een misvatting die elke recht-gearde kunstliefhebber vandaag wel moet betreuren. De glorie van deze laatgotische madonnasculptuur (3) is voor-goed verdwenen. Een spijtige zaak, omdat van de toenmalige Antwerpse kunstproductie zo weinig voorbeelden van dit type resteren.

Bij de verhuis van dit beeld naar het museum in Sint-Truiden hoeft geen vraagteken te

worden gezet. De niet meer devotioneel functionerende Madonna kan in een museale context een mooie functie van Antwerpse ambassadeur spelen.

Tot Gabriella Schuybroek, de laatste eigenares die de Madonna in bewaring had, oordeelde dat het beeld na haar overlijden diende terug te keren naar de minderbroeders. Interessant is dat ze de oorsprong van het beeld indirect in haar testament liet vastleggen. Uit de zinsnede "*Het Onze Lieve Vrouwebeeld in eik (het miraculeus) staande op de koffer in de slaapkamer moet bij mijn overlijden aan de Paters van den Oever teruggegeven, worden aan wien het toebehoort*" (2) kan immers begrepen worden dat ze de herkomstgeschiedenis precies kende.

In juli 1937 werd het aloude beeld plechtig ingehaald en geplaatst binnen de toenmalige Paterskerk. Helaas werd toen een onoordeelkundige conservatiebehandeling uitgevoerd. De gepolychromeerde houtsculptuur werd ontdaan van haar verflagen om zo 'de oorspronkelijke toestand'

1. Zie voor de ontwerptekening uit 1855, bewaard in het Antwerpse Stadsarchief, *Nieuwsbrief* nr. 9, p. 9.
2. C. Borromaeus Van de Walle, '*Onze Lieve Vrouw ter Minderbroeders*' in '*Het Handelsblad van Antwerpen*', 1938.
3. Een recente, nauwgezette studie van de sculptuur is nog niet gebeurd. Op basis van fotomateriaal beoordeelde de heer Hans Nieuwdorp, conservator van het Museum Mayer van den Bergh in Antwerpen, deze Madonna als Antwerps werk uit de vroege 16de-eeuw. Bij gebrek aan onderzoek blijft de inventarisatie van het object (MVM/OFM-A/B440) in het Museum Vlaamse Minderbroeders in Sint-Truiden eerder vaag omtrent plaats van vervaardiging en datering (Antwerpen?: eerste helft 16de eeuw?).

Museum Vlaamse Minderbroeders

Capucienessenstraat 1, 3800 Sint-Truiden

Tel. 011 67 29 71

musea.vlaamse.minderbroeders@skynet.be

www.museum-minderbroeders.be

De 18de-eeuwse Madonna van de hoek Wolstraat en Coppenolstraat gerestaureerd

Als in 1744 aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk met zijn gevolg een officieel bezoek brengt aan Antwerpen, er elke kerk bezocht maar ook de academie, kunst-kabinetten, het stadhuis en een textiel-manufactuur, staat deze Madonna als nieuw te pronken. Heeft hij ze gezien? Die 'kleine' geschiedenis is niet overgeleverd. Hoe dan ook, latere bezoekers zullen wel geattendeerd worden op deze Antwerpse blikvanger, sla er de toeristische gidsen van Antwerpen maar op na, keer op keer wordt enkel dit beeld als beeld getoond. Ook bij stads- en madonnawandelingen staat dit hoekbeeld steeds op het parcours. Toch is deze lielevrouw eigenlijk 'onbekend vertrouwd': Als Antwerpenaar kijk je er niet meer van op, als madonnakenner denk je er alles van te weten...

De conservatie- en restauratieopdracht voor deze sculptuur (met bijwerk) werd in opdracht van de eigenaar, in samenspraak met Voor Kruis en Beeld, in 2006 aan restauratoren Dirk Lenaerts en Geneviève Hardy toevertrouwd. Ze bood de gelegenheid om letterlijk naderbij te kijken. Het resultaat van de behandeling achteraf maakte de Madonna opnieuw onthutsend zichtbaar.

Herbekijken we de bekende gegevens uit de historische literatuur over dit beeld, blijken er wat haken en ogen aan het plaatje te hangen. Thyssen ¹ (1902, 1922) kent een *'Notitie-Boeck van de Collecteurs ende Contribuanten van de confrerie van het beelt onder den tytel der Geboorte van de Alderheyligste Maget ende Moeder Godts*

Bij deze Madonna ontbraken al geruime tijd enkele elementen: de symbolische duif, de kronen en het voetje van het Kind. Ze werden bezorgd door Voor Kruis en Beeld.

Maria' maar vermeld helaas niet waar het te vinden valt (of viel). Vandaag is hiervan nergens een spoor te ontdekken. Voor hem bleek hieruit "(...) dat dit beeld reeds vóór 1744 bestond, aangezien een jaarschrift uit dit register ons verzekert, dat deze confrerie in voorgesemd jaar reeds vernieuwd werd.". Verder noteert hij voor het jaar 1787 hieruit "Aen het vernieuwen van het belt van Livrouw 6 – 17 1/2". De verdere geschiedenis volgt het geijkte patroon, afname in de Franse tijd en 'herstel' in 1814 ². Het bedrag dat Thyssen noteert voor het 'vernieuwen' (d.i. nieuw maken, hermaken) van het beeld in 1787 is bijzonder laag. Het stemt niet overeen met gekende bedragen voor het maken van andere beelden ³. Ofwel vergiste Thyssen zich in de lectuur of het overschrijven van het be-

drag, ofwel moet 'vernieuwen' hier in zeer beperkte zin gelezen worden, een opfris-sing bijvoorbeeld.

Er is meer dat deze laatste interpretatie sterkt. De console bevat een ingekapt chromogram 'ILLUXIt MUnDo eXUrgIt e CIVes' ⁴ waarvan het jaartal als 1744 leest. Thyssen bespreekt dit gegeven niet maar vermeldt 1744 als het jaar van heroprichting van het burengenootschap. Nu blijkt deze console nauw verbonden met het beeld.

Het Mariamonogram, omzoomd met wolkjes en voorzien van een stralenkrans sluit via het gevleugeld engelenkopje mooi aan op de florale versiering van de luifel. Het vergulden gebeurde door Geneviève Hardy in haar atelier.

Het jaarschrift was bij de laatste restauratie van 1980 textueel verminkt. In 2006 volgde restaurator Dirk Lenaerts opnieuw het ingekapte origineel bij het inkleuren met goud en schaduwen van de letters. - De console is niet rechtstreeks in de muur verankerd, hierin is eerst een gevormd steenblok aangebracht waarop nadien de console werd gefixeerd met dokken. Een wel aparte constructie, maar zeer stevig.

Dirk Lenaerts kon vaststellen dat de uitsparing in het bovensvlak, uitsparing voor het plaatsen van de Madonna, naar vorm zeer sluitend is met deze van de onderzijde van het beeld. De steensoort is bovendien identiek.

De heringerichte ('herstelde') confrerie heeft in 1744 deze console laten vervaardigen en meer dan waarschijnlijk toen ook het nu aanwezige beeld. - (WS)

1. Aug. Thyssen, 'Antwerpen vermaard door den eeredienst van Maria: Geschiedkundige Aanmerkingen over de 500 heiligen beelden in de straten van Antwerpen', Antwerpen, 1902, p. 337-339; Aug. Thyssen, 'Antwerpen vermaard door den eeredienst van Maria: Geschiedkundige Aanmerkingen over de 500 Maria-beelden in de straten der stad', Antwerpen, 1922, p. 282-284.

2. "(...) dus hebben wij dit Eerweerdigh Beld afgedaan op den 30 September 1797 en hetselve Beld wederom op sijne plaats gesteld, op 6 Mey 1814 en daer voor pr, quittantie betaeld aen François Coveliers voor aerbyts loon ... f. 1-4 1/2 (...)."

3. Enkele voorbeelden verduidelijken dit. - Voor een iets oudere periode, 1707-1710, kennen we de prijs van het maken van het natuurstenen Sint-Nicolaasbeeld op de pompzuil van de Sint-Nicolaasplaats. Deze sculptuur werd vervaardigd voor 60 gulden, het vergulden ervan kostte 9 gulden bovenop. (Thyssen, 1922, p. 279-280). - In 1759 vroeg de beeldhouwer van de (nu verdwenen) Madonna op de hoek van Meir en Twaalfmaandenstraat vijftig pond wisselgeld voor een ongeveer vier voet hoog beeld in gressteen. Grootte (ca. 120 cm) en materiaal stemmen overeen met de Madonna van de Wolstraat. De uiteindelijke totaalrealisatie (met bijwerk, luifel en lantaarn) kostte 194 gulden 17 1/4 stuivers. (Thyssen, 1922, p. 198-200 naar E. Poffé, 'Antwerpen in de XVIIIe eeuw, voor den Inval der Franschen', Gent, 1895, p. 271-274; Met correctie van 'meters' door 'voet' - WS).

4. 'Hij bracht het licht in de wereld, sta dan op, burgers' - De Latijnse tekst wordt correct weergegeven door Van der Straelen ('De Kronijk van Antwerpen door Jan Frans van der Straelen vermeerderd en voortgezet door Jan Baptist van der Straelen: [...] bezorgd door J. Rylant; zesde deel, 1797-1798', Antwerpen, 1934, p. 91).

De 19de-eeuwse beeldengroep 'Heilige Familie' van de Oudemansstraat 34 (kant Sint-Paulusplaats) gerestaureerd

Hier heeft restaurateur Dirk Lenaerts een huzarenstukje verricht. Tijdens de behandeling kregen wij enkele oproepen van bezorgde omwonenden om te vragen wat er toch met deze familie gebeurde...

Deze 19de-eeuwse geschilderde natuurstenen beeldengroep oogde van ver wel intact, maar was het geenszins. Bij een vroegere ingreep – vermoedelijk in de jaren 1950 – werd de sculptuur reeds hersteld, en deze herstelling leidde naar de actuele. Men gebruikte toen immers een tiental ijzeren doken voor het samenvoegen van een in veel stukken gebroken geheel. (Over de oorzaak en tijdstip van de aanvalkelijke breuk is niets geweten.) Mettertijd wreekt zo'n restauratie zich. Roestend ijzer

groeit in volume aan, het verdikt. De druk op de steen die dat met zich meebrengt maakt dat hij in nog veel meer stukken breekt, wat hier dan ook gebeurde.

De maker vervaardigde de groep uit drie apart beeldhouwde staande figuren, Maria, Jezus en Jozef. Maria en Jozef werden uit twee steenstukken opgebouwd, met een voeg ter hoogte van de lendenen, het Kind is uit een stuk gehouwen. De voet van de figuren rust op een los voetplaatdeel, dit is niet meegesculpteerd met het beeld. Centraal, bij het Kind, werden overgangen gevormd aan de armen en deze voetplaat.

Bij de huidige restauratie van de figuren

van Maria en Jozef is geopteerd de steenstukken te combineren, dit omwille van de ernstige beschadiging.

De onderlinge verbinding van de drie figuren geschiedde met overschilderbare kit. Dit ontlast elke spanning op de voegen tussen de beelden en de afzonderlijke voetplaatdelen, om mogelijke scheuren te voorkomen.

In de rugzijde van de twee grote figuren, werden twee nieuwe roestvrijstalen ankers aangebracht, net als in de muur achter de beelden. De verankering geschiedde met roestvrijstalen draadstang. De achterwand werd opnieuw bezet waar nodig.

Het baldakijn is nieuw toegevoegd, maar wel een historisch stuk. De sierluifel diende eertijds voor een nu verdwenen gevelbeeld in de nabijgelegen Keistraat ¹. Dirk Lenaerts knapte het centrale deel ervan op, de zijstukken (vervollediging van de 'draperie') zijn in het depot van Voor Kruis en Beeld gebleven.

Stralenkrans, duif, nimbussen, lantaarn en lantaarnbeugel werden hersteld, afgewerkt en terug in het geheel aangebracht. Tot slot kreeg Jozef ook zijn staf weer.

Vanaf september 2006 schouwt de Heilige Familie gezond en kleurrijk over de Sint-Paulusplaats.

(1). Onze-Lieve-Vrouw met Kind, Keistraat 14. Beeld en luifel werden decennialang bewaard door de Stad Antwerpen en uiteindelijk aan Voor Kruis en Beeld overgedragen om (zo mogelijk) herplaatst te worden. De terracottabeelden – een Maria met vrijstaand Jezuskind – zijn actueel nog in restauratie bij de Academie. Op p. 16, bovenaan links, staat een foto van het Jezuskind.

Sint-Jan Nepomuc

Over het beeld van Sint-Jan Nepomuc, op de hoek Lange Nieuwstraat en Parochiaanstraat, werd reeds tot driemaal toe gesproken in onze nieuwsbrieven (1). En toch komen wij terug op deze sympathieke heilige (2) uit Bohemen om zijn klederdracht te bespreken. Zoals gebruikelijk is hij als kanunnik in koorledij voorgesteld. Over de soutane draagt hij het korte koorhemd of superplie en daarover de schoudermantel, van voren op borsthoogte dichtgeknoopt. Over de linkerarm het almucium uit lams- of kalfsvel, waardigheidsteken van kanunnik dat, bij het lezen van het koorgebed in het koorgestoelte, gedragen wordt (of werd) ter beveiliging tegen tocht en koude. Een borstkruis en op het hoofd de baret vervolledigen het ornaat. Hier is Jan Nepomuc niet zoals meermaals uitgebeeld met de vinger voor de mond; toespeling op het biechtgeheim dat hem tot de marteldood leidde. Wel houdt hij ter contemplatie het kruisteken in de rechterarm, typische houding eigen aan deze heilige. Ook is hij hier niet op of bij een brug opgesteld, zoals gebruikelijk, waar hij tegen het gevaar van water door het volk werd aangeroepen. Hij was immers van uit de grote brug van Praag in het water gegooid wegens zijn hardnekkig weigeren om het biechtgeheim te verbreken. Neen, in de parochiekerk van Sint-Jacob, achter de hoek, is hij sinds eeuwen vereerd door een broederschap die er voor zorgde deze devotie op straat bekend te maken.

Etienne van Caster

H. Johannes Nepomucenus. *Boven*: gevelbeeld van de Lange Nieuwstraat, hoek Parochiaanstraat uit 1756 van van Johannes-Josephus Cosyns; *Onder*: sculptuur uit 1740 van Laurent Gillis (1688 - ?) in de nabijgelegen Sint-Jacobskerk, met vijf sterren als nimbus.

1) Nieuwsbrief nr. 1, 1e jg. 2002, p. 12: beeld uit 1756, werk van Johannes-Josephus Cosyns (Cousijns) (1718-1765); Nieuwsbrief nr. 3, 2e jg. 2003, nr. 2, p. 8-9: restauratie in vooruitzicht; Nieuwsbrief nr. 5, 3e jg. 2004, nr. 2, p. 10-11: beschrijving van uitgevoerde restauratie en historische uiteenzetting.
(2) Heiligverklaard in 1729, feestdag 16 mei.

Onze-Lieve-Vrouw van Altijddurende Bijstand

Deze uitbeelding van de Moeder Gods is een driedimensionele interpretatie van de icoon die men in Rusland kent als de 'Strastnaja'. Zij is genoemd naar het Strastnoj-vrouwenklooster in Moskou, dat een beroemde icoon met dit thema bezat. Het gaat hier in feite om de 'Moeder Gods van de Passie'. Zittend op de linkerarm van Onze-Lieve-Vrouw grijpt het Kind met beide handjes haar rechterhand vast terwijl het omkijkt naar de engel Gabriël met het passiekruis, die zich in de rechterbovenhoek bevindt. In de andere hoek toont de engel Michaël twee andere passie-instrumenten, nl. de lans en de spons.

Van schrik - zo luidt althans de legende - valt een sandaaltje van de voet van het Kind. Deze voorstelling behoort in de Kretenzische schilderkunst tot de klassieke thema's (15de en 17de eeuw). De icoon kreeg ook de naam 'Onze-Lieve-Vrouw van Altijddurende Bijstand' naar de voorstelling in de San Alfonsokerk in Rome. De beeldhouwer heeft hier niet de strakke lijn van de icoon gevolgd, maar heeft gekozen voor een meer plastische uitbeelding. Bovendien heeft hij de Moeder Gods en de beide engelen helemaal omgeven door een imposante stralenkrans.

Jos Dobbeleers

Redactionele opmerking. – Bovenstaande tekst werd geschreven voor het beeld van de Jan Van Rijswijcklaan (nr. 4 hieronder), maar kan uitgebreid worden naar vergelijkbare gevelsculpturen. De oorsprong van de foto's is te vinden op p. 15.

- 1 - Schoenstraat 39-41, Borgerhout (1943)
- 2 - Azalealei 60, Merksem (1945)
- 3 - Brederodestraat 34, Antw. (1947, verdwenen)
- 4 - Jan Van Rijswijcklaan 276, Antwerpen
- 5 - Lageweg 114, Hoboken
- 6 - Herentalsebaan 164, Deurne-Zuid
- 7 - Troyentenhoflaan 56, Berchem
- 8 - Wuytslei 54, Terlindenhofstraat, Merksem

- **Uitbreiding www.verbeelding.be**

Onze vernieuwde site krijgt de nodige belangstelling. Langs verschillende invalshoeken horen we lovende woorden. Met z'n allen kunnen we fier zijn op deze site die met veel aandacht en inzet tot stand kwam. Indien onze 'vrienden' de gelegenheid vinden de site te bezoeken dan hebt u zeker vragen of aanmerkingen. Wij verwachten nog steeds opbouwende kritiek, tot verbetering - waar mogelijk - en aanvulling!

We hebben gemiddeld 1.200 bezoekers per maand. De laatste 7 maanden heeft de [verbeelding.be](http://www.verbeelding.be) site 8.362 bezoekers ontvangen en zijn 39.383 webbladzijden bekeken.

- **Genootschapsboek Onze-Lieve-Vrouw op de Tromp (Grote Markt, hoek Torfbrug)**

'Huys Tromp. Memorieboek 1736 (rekeningboek des genootschaps 1736-1853)'

Het Genootschapsboek Onze-Lieve-Vrouw op de Tromp, gebonden in perkamenten band, volledig handgeschreven, heeft een rijkelijk historische waarde, het geeft een uiteenzetting van de belangrijke gebeurtenissen en te ontvangen giften en uitgaven, alsook de namen van personen en aanbestedingen voor de rijkelijke feestdagen zoals 8 september en bestuursvergaderingen omtrent het Mariabeeld. Verworven uit een nalatenschap wordt het boek door een Antwerps boekenantiquariaat te koop aangeboden voor de prijs van 3.500 euro; onze voorzitter en Jos Dobbeleers hebben aandachtig dit staaltje van buurtbetrokkenheid ten overstaan van hun beeld, doorgenomen (foto links). De gevraagde prijs is te hoog voor ons budget.

- **Uitnodiging 15 april 2007, 15 uur, inhuldiging van twee beelden:**

- Minderbroedersrui, hoek Minderbroedersstraat, 2000 Antwerpen: een nieuw gekapt beeld naar een ontwerp-tekening uit 1855, uitgevoerd door Geneviève Hardy (foto rechts).
- Wolstraat hoek Coppelstraat, 2000 Antwerpen: recent gerestaureerde Madonna door Dirk Lenaerts en Geneviève Hardy. (Zie bijvoegsel).

Om 16 uur volgt een feestelijke muzikale omkadering in het nabijgelegen 'Indian Caps' op de Engelse Beurs. (Inkom 10 EUR - www.indiancaps.be - reservatie gewenst). (Zie bijvoegsel).

- **Uitnodiging 17 april, 20 uur, 'Antwerpse volksdevotie'**

Lezing door Hans Geybels, woordvoerder van kardinaal Danneels.

Locatie: Auditorium KBC-toren (Boerentoren), Schoenmarkt, 2000 Antwerpen - reservatie gewenst. (Zie bijvoegsel).

- Afname Madonna Klapdorp 40,
hoek Mutsaardstraat - [www](#)

De sloop van een ganse reeks aaneensluitende panden op deze straathoek wordt in maart-april 2007 voltooid. Dit kan omdat het wettelijk kader voor behoud ontbreekt. Zelfs de op de gevelhoek aanwezige Madonna werd nooit als monument beschermd, hoewel in 1976 tal van verwante beelden die status wel bekwamen. De bezorgdheid van Voor Kruis en Beeld om het behoud van het gevelbeeld leidde inmiddels wel tot een positief resultaat. Bart Van de Velde, de architect van de nieuwbouw, kon ons gelukkig verzekeren dat de Madonna zal weerkeren. Bovendien zal het waardevolle geheel met de beste zorgen worden afgenomen. Hiervoor werden afspraken gemaakt met Carolien van der Star, docente van het atelier conservatie/restauratie steen van de Academie (Hogeschool Antwerpen) dat voor begeleiding van de afname zorgt. De beeldgroep met console, luifel en lantaarn wordt verpakt en gestockeerd. Voor de restauratie worden stappen ondernomen.

- Restauratie Madonna Rosier - [www](#)

In opdracht van de vzw Ongeschoeide Karmelietessen behandelde restauratrice Geneviève Hardy de sculptuur van Moeder Gods en deze van de H. Geest (duif); het schilderwerk van het gevelveld en dat van de luifel werden uitgevoerd door een schildersbedrijf.

Na de afname van een viertal recente, monochrome verflagen kon geconstateerd worden dat de *Avenneste*n (krijt van Avesnes) aan de oppervlakte een sterke verwerking vertoonde en zelfs verpoederde. Bovendien bleek toen pas dat de Madonna bestond uit vier aan elkaar gezette delen, ook dat de console in drie delen was gescheurd. Roestige doken duwden de steenfragmenten gevaarlijk uit elkaar. Er werd geopteerd om de restauratie in het atelier uit te voeren.

Er kon vastgesteld worden dat reeds eerder (beperkt) plastisch herstel was uitgevoerd. Het linkervoetje en het rechtse handje van het Jezuskind waren met mortel en ijzerdraad heraan gezet, deze verbinding werd vervangen. Alle hechtijzers (doken), ook deze dienend voor de ophanging aan de gevel, werden vernieuwd door roestvrijstalen exemplaren. Na verlijming van de verschillende delen volgde een bijwerking met een hydraulische kalkmortel in steenkleur. Tenslotte werd het geheel terug voorzien van een beschermende verflaag.

Vrienden van de Antwerpse Madonna's (voorjaar 2007)

VOORZITTER: Leo baron Delwaide, Antwerpen.

Begga Andries, Berchem (Antwerpen) – Karel Boeckx, Hoogstraten – Eva Coltof-Brouwer, Antwerpen – Familie Derks, Wilrijk – Familie Georges (†) Leclair, Kontich – Gabriëlla Moortgat, Breendonk – A. Steenackers, Antwerpen – Georges Van Eessel, Knokke-Heist.

Paul Arts, Antwerpen – M. Avonts, Hemiksem – L. Baeck, Wilrijk – Lode Baplue, Brasschaat – André Beckers, Deurne – Bart Belmans, Berchem – Jos Berckmans, Wilrijk – Henry Bergsma, Borgerhout – Gerarda Beukelaer, Zoersel – Jeroen Boel, Waasmunster – Brenders-Janssen, Merksem – Ward Buys, Merksem – Michel Buytaert, Wilrijk – Henri Cant, Deurne – Magda Claesen, Wilrijk – L. Claessens, Antwerpen – Jacq. Coens-Charon, Broechem – Maria Cools, Antwerpen – Adrien Coppens, Merksem – Walter Corluy, Berchem – Françoise Corluy-Schaffers, Wilrijk – Bruno Cornelis, Itegem – Stefan Croenen, Schilde – Maurice D'Hoore, Zingem – Thierry de Bary, Antwerpen – Jozef De Bleser, Merksem – Pierre De Deken, Berchem – de Hemptinne, Aartselaar – A. De Keersmaecker, Antwerpen – Alfons De Meulder, Merksem – Christel De Meulder, Kontich – J.M. De Meulder, Antwerpen – De Munck-Smet, Deurne – Luc De Neuter, Antwerpen – André De Proft, Aalst – Lodewijk De Ridder, Kapellen – Lucas De Ruysser, Antwerpen – Mia De Schamphelaere, Edegem – Anne De Swaef, Antwerpen – Guy Deckers, Berchem – Eric Deckers, Schoten – Simon Deckers-Cols, Antwerpen – Margriet Dedroog, Merksem – R.M. Desmet-Bernad, Antwerpen – Irene Dewaele, Kapellen – Jacques Dierckx, Antwerpen – Guy Diercxsens, Hove – Jos Dobbeleers, Antwerpen – W. Dobbeleers-Borghs, Merksem – Driessen-Van Rossum, Antwerpen – Ch. du Bois de Vroylande, Malvoisin (Gedinne) – M. du Bois de Vroylande, Beauvechain – Paul Durt, Edegem – Expan 2000, Sint-Pieters Woluwe – Luk

L. Berndsen-Scholtz, Antwerpen – Boudewijn Callens, Wilrijk – Dree De Vries, Vilvoorde – Jan Engels, Antwerpen – Paul Govaerts, Merksem – Robert Holtrust, Essen – Eliane Leijssen, Deurne – Pascal Mallien, Schilde – Jean Mertens de Wilmars, Antwerpen – Anne Marie Smeckens-De Vrieze, Schoten – Paul van den Hove d'Ertsenryck, Zandhoven – Gilbert Vandeputte, Berchem – R. Vertriest, Hove.

Fabré, Wilrijk – Luc Fornoville, Berchem – Freddy Franck, Berchem – Maria Geerinck, Boechout – Gilliot-Cogels, Etterbeek – Baudouin Goeminne, 's Gravenwezel – Jean Grobet, Antwerpen – Marc Groetaers, Wilrijk – Jan Gypen, Kontich – Philippe Hernould, Antwerpen – Michel Hertoghe, 's Gravenwezel – M.L. Heymans, Antwerpen. – Elisa Huysmans, Antwerpen – Imolex, Kontich – Georges Impens-Stoot, Antwerpen – Jacques Istas, Schilde – C. Janboers, Boechout – Theodora barones Janssen-Arts, Vosselaar – Wieland Janssens, London (UK) – Myriam Janssens, Wilrijk – H. Jespers, Wilrijk – Jespers-Van den Eynde, Antwerpen – Frank Judo, Sint-Pieters Woluwe – Bernadette Kiebooms, Boechout – J. & H. Kusters-VanAken, Merksem – Cornelia Laboryie, Kapellen – Ghislain Lamiroy-Foket, Mortsel – François Leconte, Mortsel – Paul Lemmens, Brasschaat – Rosa Lenssens, Berchem – Paul Leysen, Deurne – Lippens-Dobbeleers, Antwerpen – Marcelle Lombaerts-Van den Bril, Boom – Willy Lucidarme, Nieuwpoort – Bruno Luyten, Puurs – L.-J. Luyten-Collin, Antwerpen. – Bart Makken, Antwerpen – Jozef Marijse, Merksem – Gerda Marin, Antwerpen – Henriette Mcintyre, Antwerpen – Etienne Meert, Antwerpen – Paul Meeus, Antwerpen – André Meeus, Antwerpen – Paul Meulendijks, Deurne – Jan Monballyu-Depraetere, Schoten – Dominique Moorkens, Ranst – Chr. Museum, Berchem – André Myncke, Antwerpen – Miguel Norbert Ubarri, Antwerpen – Hugo Nys, Borsbeek – Paula Onghena, Wilrijk – Pieter Oomen, Antwerpen – Johanna Peeters, Deurne

– Anna Pelgroms, Boechout – Ria Penders, Brasschaat – Herman Pepermans, Berchem – Marleen Regnier, Borgerhout – Albertus Roevens, Brasschaat – Martha Rombouts, Edegem – Jozef Rombouts, Schoten – Freddy Rouchet-Dedroog, Merksem – Veronique Saverys, Aartselaar – Sint-Paulusvrienden, Antwerpen – Gilberte Smets, Antwerpen – Michel Smets, Antwerpen – Frans Smits, Antwerpen – M. Snoeijjs-Eilerts, Antwerpen – Sollie, Brasschaat – Paula Sörnsen, Merksem – Louis Stas-Donvil, 's Gravenwezel – P. Steurs, Wilrijk – Jozef Steurs, Antwerpen – Wim Strecker, Antwerpen – André Struyf, 's Gravenwezel – Agnes Suykerbuyk, Kapellen – Anna Tirelire, Berchem – E. Torfs, Onze-Lieve-Vrouw-Waver – Trevis Immo, Brasschaat – Roeland Ulrix, Wommelgem – Jan Valvekens, Antwerpen – Erik van Alsenoy, Beveren – Vera Van Bortel, Deurne – Marc Van Bouwel-Lembrechts, Deurne – Van Boven-Van Herck, Hoboken – Modest Van Camp, Deurne – Etienne van Caster, Mortsel – Joseph van Caster, Antwerpen – Guido Van Damme, Aartselaar – van de Put, Jean, Berchem – Yves van de Werve de Vorsselaer, Schilde – Jozef Van de Wiele, Antwerpen – Jean Van den Bergh, Kapellen – Van Den Bossche, Vorselaar – Guido Van Den Sande,

Ekeren – Theo Van der Auwera, Westmalle – Bertha Van der Elst, Merksem – Hilda Van Gool, Antwerpen – Maria Van Heuckelom, Schilde – Simonne Van Heurck, Antwerpen – Ivo Van Hoorebeke, Wilrijk – Ann Van Houtte, Antwerpen – Ferdinandus Van Hoydonck, Hove – Van Impe-Monte, Mortsel – Benoit van Lidth de Jeude, Antwerpen – Van Lier-Winnepenninckx, Antwerpen – Nicole Van Look, Ekeren – Paul Van Mechelen, Aartselaar – Frank Van Oorschot, Kontich – Elza Van Suetendael, Berchem – Vandenhulle-Ruyts, Antwerpen – Vandeplas-Gasia, Antwerpen – Karel Vanderhoeght, Berchem – Ernest Vanderlinden, Berlaar – G. Vanhalme, Harelbeke – Emiel Vanhamme, Mortsel – A.M. Vanhamme, Mortsel – Ronald Vanoystaeyen, Boechout – Rosalia Vekemans, Lier – Nicole Vercruysse, Wilrijk – Pierre Verelst, Antwerpen – Madeleine Verhoosel, Antwerpen – Josette Verschieren, Wilrijk – Antoon Verstreken, Antwerpen – Vlaamse Kapucijnen, Antwerpen – Marc Wellens, Ekeren – Paul Wildiers, Boechout – Jacques Wirtz, Schoten – Claudette Witdoeck, Antwerpen – H. Witters, Merksem – Lucas Zaman, Antwerpen – J.J.A.M. Zuure, Diemen (NL) – M.Th. Zuure-LeCat, Diemen (NL) – Rooms-De Bruyn, Antwerpen.

Info en colofon

Vrienden van de Antwerpse Madonna's ter ondersteuning van de restauratie van het Onze-Lieve-Vrouwebeeld te Antwerpen, Koepoortbrug 3-4, en van de overige restauraties uitgevoerd door 'Voor Kruis en Beeld' vzw, Lange Lozanastraat 92, 2018-Antwerpen.

Een financiële ondersteuning is welkom op onze projectrekening : 000-00 00 004-04 van de Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21, 1000 Brussel met vermelding: "*LJ 1870 - Voor Kruis en Beeld - Antwerpen*".

Financiële aftrekbaarheid wordt u toegekend vanaf 30 euro.

(Drie soorten ondersteuning: 30 euro, 125 euro en 250 euro verhogen onze mogelijkheden tot verfraaiing en het behoud van de beelden, waarvoor dank.)

Website: www.verbeelding.be – **E-mail:** iha@yucom.be

Lay-out: Wim Strecker, info@strecker.be – www.strecker.be (Beeld en document).

Fotoverantwoording – Alle foto's Wim Strecker (WS) tenzij anders vermeld. Specifiek op p. 11: 1. WS; 2. Kon. Kring voor Heemkunde Merksem (KKVHM); 3. Verz. VKB; 4. Françoise Schaffers; 5. 'Hobuechen 1135'; 6. Turninum-Volksmuseum Deurne vzw; 7. WS; 8. KKVHM (hist. opname).

23 september 2006 - Ontvangst van Voor Kruis en Beeld op het Antwerpse stadhuis door Philip Heylen, schepen voor cultuur en toerisme en Johan Veeckman, consulent monumentenzorg (resp. rechts en links - met boek, op foto hierboven).

